

فلسوفی که از کتاب متنفر بود!



رویا صدر
تصویرگر: ابوالفضل محترمی



در مورد پُزرگان تعلیم و تربیت، ناگفته‌های زیادی وجود دارد که اخیراً توسط منابع آگاه و ناآگاه کشف شده و به حاشیه زندگی نامه‌شان سنجاق شده است.



← مدرسه یا سربازخانه؟!

ژان ژاک روسو فیلسوف مشهور عصر روشنگری و نویسنده کتاب «قرارداد اجتماعی» تا ده سالگی (که نزد عمویش رفت) با پدرش زندگی می‌کرد. پدر ساعت ساز بود و ژان را وا می‌داشت کتاب بخواند. براساس منابع آگاه، هرچه روسو از پدرش چیزی می‌پرسید، پاسخ می‌شنید: «برو کتابتو بخون تا من به کارم برسیم!» به همین دلیل است که ژان کوچک کینه عمیقی نسبت به کتاب و کتابخوانی پیدا کرد و بعدها این جمله معروف خود را نوشت: «از کتاب متنفرم. کتاب فقط این را به ما می‌آموزد که از چیزهایی سخن بگوییم که چیزی از آنها نمی‌دانیم.» با این حال در زندگی نامه روسو آمده است که علاقه زیادی به کتاب «حیات مردان نامی» پلوتارک داشت. منابع آگاه و ناآگاه می‌گویند آن قدر این علاقه زیاد بوده که او بارها سر زنگ انشا در پاسخ به این که می‌خواهید بعدها چه کاره شوید، گفته بود که بعدها می‌خواهد «مردان نامی» شود! براساس زندگی نامه روسو، او در ۵۰ سالگی در کنار نوشتن کتاب قراردادهای اجتماعی، کتاب تربیت کودکان (امیل) را هم نوشت و در قالب داستانی، مراحل تربیت پسری به نام امیل را براساس نگاه طبیعت گرایانه‌اش بازگو کرد. قهرمان اثر او، یعنی امیل، تا ۱۲ سالگی فقط با مربی‌اش به سر برد و به مدرسه نرفت، چرا که روسو مدارس را سربازخانه‌هایی می‌دانست که آزادی کودک را محدود می‌کنند. به گفته منابع ناآگاه، بر اثر تعلیم امیل، تعداد غایبین مدارس روزبه‌روز افزایش می‌یافت و بچه‌ها به زور راضی می‌شدند به مدرسه بروند. این، برخلاف آیین‌نامه‌های انضباطی بود و مدیران از طرف اداره آموزش و پرورش توبیخ می‌شدند.



← کتاب خواندن ممنوع!

روسو معتقد بود که باید خواندن کتاب تا ۱۲ سالگی برای کودکان ممنوع شود. از این رو امیل تنها اجازه داشت رابینسون کروزوئه بخواند تا تجربیات فردی‌اش غنی‌سازی شود. به گفته منابع نیمه آگاه این نظریه روسو با استقبال شدید دانش‌آموزان زیر ۱۲ سال روبرو شد و آن‌ها کمپین حمایت از امیل به راه انداختند. هم‌چنین دانش‌آموزان بالای ۱۲ سال در شبکه‌های اجتماعی مجازی، پیج: «ما را هم زیر ۱۲ ساله حساب کنید» درست کردند و مدارس را به هرج و مرج کشیدند. یکی از ناظران آگاه در این باره می‌گوید: «اولیای مدارس از نظرات او خشمگین بودند. می‌دانید چرا؟ چون آن زمان هنوز اینترنت اختراع نشده بود و بچه‌ها کتاب می‌خواندند. آن وقت یک نفر آمده بود و علیه کتاب حرف زده بود. این تلخ است... خیلی تلخ.» عمه روسو (یکی از همان ناظران آگاه) در همین رابطه می‌گوید: «ژان یک آدم پیشرو بود و جامعه این را نفهمید. او سه قرن پیش از اختراع اینترنت، نهضت ضدیت با کتاب را به راه انداخت، یعنی در زمانی که حتی بچه‌ها هم به جای بازی با موبایل و نشستن پای کامپیوتر و لپ‌تاپ، می‌نشستند و کتاب می‌خواندند.»



→ نهضت ضایع‌سازی وقت

در امیل به مربیان توصیه می‌شد در آموزش تا آنجا که ممکن است همه چیز را به تأخیر بیندازند و وقت را ضایع کنند و روسو نام این کار را «دوران آماده‌سازی» می‌گذاشت. این امر، به گزارش همان منابع آگاه، بسیار برای دانش‌آموزان اغوا کننده بود. البته روسو بعدها در اعترافاتش نوشت: «هواداران» دوران آماده‌سازی «فقط دانش‌آموزان نبودند و بسیاری از معلمان نیز طرفدار این نظریه بودند و به من نامه می‌نوشتند و تشکر کردند.» (این جمله بعدها از کتاب روسو احتمالاً توسط تنگ‌نظران حذف شده- م) یکی از اولیای آگاه مدارس در این باره می‌گوید: «موردی داشتیم که معلم توی کلاس بافتنی می‌بافته و دانش‌آموز را به امان خدا رها کرده بود و در جواب اعتراض ما گفته بود: مگه نشنیدی روسو چی گفته؟ دارم وقتو ضایع می‌کنم...»

